

Е-ЛІНГВОМЕТОДИЧНИЙ КОНТЕНТ У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ ЕЛЕКТРОННОЇ ЛІНГВОМЕТОДИКИ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті обґрунтовується важлива роль системної підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів електронної лінгвометодики в професійній діяльності. У цьому зв'язку автор вважає необхідним упровадження в їхню професійну підготовку власного навчального контенту з електронної лінгвометодики, що включає навчально-методичний посібник, підручник, електронний навчально-методичний комплекс та три дистанційні курси з лінгвометодичних дисциплін для студентів бакалаврату і магістратури спеціальності «Початкова освіта».

Ключові слова: професійна підготовка, учитель початкової школи, інформатизація освіти, електронна лінгвометодика, засоби електронної лінгвометодики, навчальний контент, електронний навчально-методичний комплекс, дистанційний курс.

Постановка проблеми. Підготовка фахівців початкової освіти у вищих навчальних закладах України має багатовікову історію, корені якої сягають діяльності братських шкіл у XVII ст., а розвиток протікає в річищі загального становлення вітчизняної вищої педагогічної освіти, що від початку XXI ст. зазнала перетворювального впливу інноваційних освітніх процесів: компетентнісна парадигма освітнього розвитку, інформатизація, інтернаціоналізація, гуманізація, глобалізація, фундаменталізація, екологізація освіти, технологічний, особистісно-діяльнісний соціокультурний, ресурсний, системно-синергетичний та інші підходи.

Вплив цих процесів на сферу вищої педагогічної освіти обумовлює необхідність докорінних змін у методиці навчання фундаментальних та фахових дисциплін, а також потребу в доповненні змісту професійної підготовки майбутнього вчителя курсами інноваційного характеру, одним із яких для педагога початкової школи має стати «Електронна лінгвометодика» – курс, що вміщує теоретико-практичні засади цієї інноваційної галузі лінгвометодичної науки. Однак навчальний контент для опанування основ цього розділу лінгвометодики для вчителів початкової школи наразі мало представлено у вітчизняній навчально-методичній літературі та електронних навчальних ресурсах.

Аналіз актуальних досліджень. Електронна лінгвометодика як інноваційна галузь методичної науки, що досліджує теоретичні та практичні аспекти застосування електронних засобів у навчанні мови й лінгвометодики, від середини XX ст. активно розвивалася в іноземній науці

(С. Бакс, К. Бітті, М. Бовтенко, М. Бухаркіна, М. Варшауер, П. Гальперін, О. Гарцов, Д. Істмент, Н. Краудер, Л. Ланда, М. Леві, М. Моїсеєва, М. Нежуріна, К. Піотровська, С. Прессі, Б. Скіннер, Н. Тализіна, І. Тихонов, Дж. Томпсон, Ф. Хуббард, Дж. Честер та ін.).

В Україні інтерес до електронної лінгвометодики виник на початку ХХІ ст.: наукові узагальнення щодо розвитку та основних теоретичних положень української електронної (комп'ютерної) лінгводидактики як галузі методичної науки належать О. Бігич, Л. Біденко, В. Бадер, І. Костіковій, Л. Морській та ін.; часткові аспекти застосування засобів електронної лінгвометодики в середній загальноосвітній школі – Г. Дегтярьова, Г. Красновський, М. Пещак, Н. Семенів, Г. Шелехова та ін., у вищих педагогічних навчальних закладах – С. Колода, Н. Кононець, І. Костікова, Л. Морська, О. Мархева, А. Маслюк, Є. Полат, О. Шестопап та ін.; розробку тестових лінгводидактичних середовищ та методичні аспекти їх застосування – Г. Гайдамака, О. Ішутіна, Л. Морська та ін.

Невелика кількість ґрунтовних досліджень у галузі електронної лінгвометодики (електронної лінгводидактики, комп'ютерної лінгводидактики тощо) для ВНЗ наразі здебільшого стосуються використання електронних засобів навчання мови в підготовці майбутніх учителів-філологів із іноземної чи другої (близькоспорідненої) мови (М. Бовтенко, О. Гарцов, І. Костікова, А. Маслюк, Л. Морська, Л. Тимчук, Ю. Шепетко, О. Шестопап). Відповідні доробки в галузі рідної мови переважно мають частковий несистемний характер, а для вчителів початкової школи практично відсутні.

Мета статті – охарактеризувати авторський е-лінгвометодичний контент, спрямований на підготовку майбутніх учителів початкової школи до застосування засобів електронної лінгвометодики у професійній діяльності, обґрунтувати ефективність його застосування в процесі фахової підготовки педагога початкової освіти.

Методи дослідження. У ході наукового пошуку системно застосовувалися як теоретичні (системний аналіз філософської, психолого-педагогічної та лінгвометодичної наукової літератури з проблеми професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи та наявності для цього засобів електронної лінгвометодики, навчально-методичної й інструктивно-нормативної документації викладача лінгвометодики у виші; ретроспективний та еволюційний аналіз засобів електронної лінгвометодики тощо), так і *емпіричні*: спостереження за освітнім процесом початкової школи та на факультетах початкової освіти під час упровадження складників авторського е-лінгвометодичного контенту; бесіди зі студентами, викладачами лінгвометодичних дисциплін, учителями початкових класів загальноосвітніх шкіл та ін.

Виклад основного матеріалу. Електронна лінгвометодика наразі активно розвивається в іноземній та українській науковій думці. Утім, науковці почасти неоднаково підходять до тлумачення її основних понять, напрямів наукового пошуку, назви цієї наукової галузі тощо.

Так, даючи визначення електронної лінгвометодики, різні вчені вбачають у полі її наукового пошуку як конкретні випадки мовної діяльності учня за комп'ютером, так і цілу галузь методичної науки, пор.: «будь-яке використання комп'ютерних технологій у галузі навчання мови» (М. Леві, Ф. Хуббард та ін.) [8; 9]; «будь-який процес, до якого залучені учень і комп'ютер, що в результаті підвищує мовний рівень учня» (К. Бітті та ін.) [7]; «галузь лінгводидактики, що вивчає теорію і практику використання комп'ютерів (електронних засобів) у навчанні мови» (М. Бовтенко, О. Гарцов та ін.) [1; 2]; «принципово нова й самостійна галузь методики навчання мови, що передбачає вдосконалення апаратного і програмного забезпечення, розробку і написання комп'ютерних програм з мови» (І. Костікова та ін.) [3] та ін.

Наявні розбіжності й у вживаних термінах на позначення цієї галузі науки. В іноземних виданнях нині найбільше послуговуються терміном *Computer Assisted Language Learning (CALL)*. Відомий сучасний фахівець у галузі *CALL* М. Леві обґрунтував його більшу ємність та доцільність застосування, аніж інших пропонованих назв [9]. У вітчизняній науковій думці від початку XXI ст. поширився термін «комп'ютерна лінгводидактика», який увела його до наукового обігу К. Піотровська в 1991 р. [4]; виникнення терміна «електронна лінгводидактика» пов'язане з іменем російського дослідника О. Гарцова й датується 2009 р. [2]. На нашу ж думку, найбільш вдалим є застосування терміну «електронна лінгвометодика», а «електронна лінгводидактика» виступає його складовою частиною.

Ці та інші відмінності в теоретичних засадах електронної лінгвометодики в наукових розвідках спричиняють труднощі в самостійному їх опануванні здобувачами ступенів вищої освіти, задля уникнення яких вважаємо за необхідне застосовувати в процесі фахової лінгвометодичної підготовки майбутніх учителів початкової школи авторський е-лінгвометодичний контент, що виступає домінантою системи підготовки вчителів початкової школи до застосування засобів електронної лінгвометодики в професійній діяльності, оскільки вміщує достатній обсяг теоретичного та практичного матеріалу з електронної лінгвометодики, а також приклади застосування її засобів у навчальному процесі. Основними складниками авторського е-лінгвометодичного контенту є такі:

1. *Навчально-методичний посібник «Засоби електронної лінгвометодики для початкової школи»* [6], призначений для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Початкова освіта» факультетів підготовки вчителів початкових класів, що опановують базовий курс

методики навчання української мови в початковій школі. Посібник відображає зміст навчально-методичного комплексу з дисципліни в частині змістового модуля № 3 з аналогічною назвою й повністю забезпечує змістово-процесуальну сторону його опанування студентами, хоча змістове навантаження тут планувалося мінімальне – переважним виступав діяльнісний аспект з огляду на те, що майбутні вчителі початкової школи більше потребують практичних умінь і навичок щодо відбору, створення й застосування засобів електронної лінгвометодики в професійній діяльності.

Так, змістовий модуль № 3 НМК з базового курсу лінгвометодики розраховано на 50 годин (24 аудиторних та 26 самостійних). Для проведення 6 лекційних занять (12 год.) у посібнику подано стислий теоретичний мінімум, що відображає класифікацію засобів електронної лінгвометодики для початкової школи, зокрема з таких тем: «Класифікація засобів електронної лінгвометодики», «Електронний підручник з мови та розвитку мовлення для початкової школи», «Електронні лінгвістичні посібники», «Електронні лінгвістичні тести», «Депозитарії лінгвістичних ресурсів», «Критерії оцінювання якості засобів електронної лінгвометодики для початкової школи».

Виклад змісту та його структурування в посібнику стандартизовані, використано дедуктивний спосіб висвітлення кожної теми, що повторювався в кожному пункті й полягав у додержанні такої послідовності: загальне тлумачення певного різновиду електронного засобу навчання → ілюстрація дотримання вимог до нього у засобах електронної лінгвометодики на прикладі огляду наявної електронної лінгвометодичної продукції цього виду або розроблених власноруч засобів → критичний аналіз їх якості → висвітлення методичних особливостей опрацювання на уроках у початковій школі.

Для проведення 6 практичних занять (12 год.) та забезпечення 24 год самостійної роботи в посібнику наявні теми, що на лекційних заняттях висвітлюються стисло, а докладно опрацювати їх студенти мають самостійно; глосарій і список літератури до вивчення змістового модуля № 3 базового курсу лінгвометодики; а також запитання й завдання після кожного пункту: запитання служили основою для повторення, узагальнення й контролю засвоєння теоретичного матеріалу, а завдання – для підготовки до практичних занять. Якщо запитання після кожного пункту мали однаковий репродуктивний характер, то завдання спрямовували здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра на різні аспекти лінгвометодичної діяльності, як-от:

- *дослідити інтернет-джерела й укласти перелік, характеристику, схему, таблицю тощо. щодо певних засобів електронної лінгвометодики;*

- провести емпіричне дослідження одного з педагогічних програмних засобів загальноукраїнського рівня, зробити його критичний аналіз;
- самостійно розробити мультимедійний супровід, приклади креолізації тексту, створити навчальний текст для молодших школярів на основі технології гіпертексту тощо;
- підготувати сценарій мультимедійної презентації, скрайбінгу, інфографіки, інтерактивного постера, матрицю тесту тощо з урахуванням віку та інтересів молодших школярів;
- дослідити доступне програмне забезпечення для створення засобів електронної лінгвометодики, розробити фрагменти електронних лінгвометодичних посібників різних видів, електронних лінгвістичних тестів, депозитаріїв тощо;
- розробити фрагмент чи план-конспект уроку української мови з ілюстрацією застосування на ньому засобів електронної лінгвометодики, власного мультимедійного супроводу, мережевих технологій тощо.

Як видно з наведених прикладів, більшість завдань було спрямовано на самостійну роботу студентів щодо розроблення й технічної реалізації засобів електронної лінгвометодики, а також на їх методично грамотне впровадження на уроках мови й розвитку мовлення в початковій школі. Наприклад, після викладу матеріалу з теми «Електронні мовні тренажери» здобувачам ступеня вищої освіти бакалавра запропоновано такий перелік запитань і завдань:

1. На основі загального тлумачення тренажерів як засобів навчання сформулюйте визначення поняття «мовні тренажери».
2. Поясніть відмінність навчально-мовних ігор і мовних тренажерів, зважаючи на те, що обидва засоби належать до групи практичних посібників.
3. За допомогою змісту пункту та власного пошуку в мережі Інтернет назвіть і охарактеризуйте мовні тренажери, наявні на ринку педагогічних програмних засобів України.
4. Обґрунтуйте важливість застосування мовних тренажерів під час формування правописної грамотності молодших школярів.
5. За допомогою програми LearningApps розробіть мовний тренажер з обраної орфографічної чи пунктуаційної теми. Складіть фрагмент уроку, показавши методику роботи з ним на уроці мови.

У посібнику ми не подавали прикладів уроків чи їх фрагментів із застосуванням засобів електронної лінгвометодики, ця частина лінгвометодичної діяльності здобувачів передбачалася на самостійне виконання з наступною колективною чи індивідуальною перевіркою, оскільки змістовий модуль № 3 завершує базовий курс лінгвометодики на бакалавраті і студенти вже повинні мати сформовані загальні компоненти лінгвометодичної компетентності.

2. Підручник «Електронна лінгвометодика у ВНЗ» для здобувачів ступеня вищої освіти магістра факультетів підготовки вчителів початкових класів [5]. Опанування ступеня магістра зі спеціальності «Початкова освіта» передбачає набуття студентами кваліфікації «викладач педагогіки та методик початкової освіти», серед яких однією з провідних дисциплін є методика навчання української мови в початковій школі. Через це до змісту підручника включено матеріал, що має підготувати майбутніх магістрів застосовувати засоби електронної лінгвометодики під час викладання цього курсу, а відтак і готувати бакалаврів до їх використання в початковій школі.

Будучи основною навчальною книгою з дисципліни «Електронна лінгвометодика у ВНЗ» (90 год., 30 із них – контактних: 14 лекційних, 16 – практичних), що належить до професійного циклу навчального плану підготовки магістрів зі спеціальності «Початкова освіта», підручник розраховано на комплексний супровід навчального курсу: у ньому вповні представлено теоретичний матеріал для опанування навчальної програми дисципліни, запитання, практичні завдання, глосарій, список літератури до курсу для проведення поточного контролю та самостійної роботи. Крім того, вміщені в підручник 11 технологічних карток забезпечать організацію 60 год. самостійної роботи (по 4 – 5 год. на опрацювання картки залежно від її обсягу та складності завдань).

На відміну від посібника для бакалаврату, що має більш практичне спрямування, матеріал підручника «Електронна лінгвометодика у ВНЗ» подає здобувачам ступеня вищої освіти магістра значний обсяг теоретичної інформації з електронної лінгвометодики, зважаючи на особливості їхньої професійної підготовки, зокрема на поглиблення її теоретичної складової: історичні передумови та сучасний стан розвитку у світі та Україні, філософсько-соціальні, методологічні, психолого-педагогічні засади застосування у ВНЗ, поняттєво-термінологічний апарат електронної лінгвометодики тощо. Крім того, у підручнику обґрунтовано класифікацію засобів електронної лінгвометодики для ВНЗ із докладною теоретико-прикладною характеристикою кожного засобу й методикою їх застосування на лекційних та практичних заняттях із лінгвометодики у виші, а також під час організації самостійної та позааудиторної роботи здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра.

Методична структура підручника аналогічна: після кожного пункту, що стисло висвітлює зміст відповідного теоретичного матеріалу, магістранти мають відповісти на запитання здебільшого репродуктивного характеру, хоча тут вони посилюються наступним конструктивним питанням, яке стосується відображення певного явища у власному досвіді, у результатах спостережень на аудиторних заняттях із лінгвометодики, його проектування, застосування тощо, напр.:

1. *Охарактеризуйте застосування навчально-методичних засобів електронної лінгвометодики на практичних заняттях. Наведіть приклади.*

2. *Які засоби електронної лінгвометодики контентної групи доцільно використовувати на практичних заняттях? Як саме?*

Завдання, пропоновані здобувачам ступеня вищої освіти магістра, також дещо ускладнено, порівняно із завданнями для студентів бакалаврату. Так, на основі самостійних пошукових досліджень магістрантам пропонується обґрунтувати переваги того чи того засобу лінгвометодики на занятті певного типу, розробити фрагменти засобів електронної лінгвометодики в локальний чи мережевий спосіб, увести розроблені власноруч зразки засобів електронної лінгвометодики до структури аудиторного заняття чи показати приклад організації на основі їх використання самостійної і позааудиторної роботи здобувачів тощо, напр.:

На основі вивчення науково-методичної літератури та інтернет-ресурсів обґрунтуйте переваги локального і онлайн способів використання е-посібників із лінгвометодики.

Поясніть поняття «дозова процедура навчання», що використовується під час розроблення е-посібника з лінгвометодики. Розбийте на навчальні «دوزи» матеріал змістового модуля № 1 «Методика навчання грамоти». Обґрунтуйте власну думку.

Розробіть лекцію з теми «Методика опрацювання лексики й фразеології» з мультимедійним супроводом, де продемонструйте різні методичні прийоми опрацювання презентаційного матеріалу в ході лекції з лінгвометодики.

Які групи засобів електронної лінгвометодики переважають на практичних заняттях? Як застосовуються засоби інших груп? Наведіть приклади з власних електронних продуктів.

Отже, зміст та методика опрацювання матеріалу в посібнику «Засоби електронної лінгвометодики для початкової школи» та в підручнику «Електронна лінгвометодика у ВНЗ» для студентів факультетів підготовки вчителів початкових класів викладено за принципом збільшованої складності та ступеневості в опануванні лінгвометодичної компетентності, культури й готовності майбутніх фахівців до застосування засобів електронної лінгвометодики у професійній діяльності.

3. *Електронний навчально-методичний комплекс із дисципліни «Методика навчання української мови» сприяє не лише реалізації всіх переваг його використання в освітньому процесі, підвищенню ефективності та результативності, полегшенню роботи з НМК викладача й здобувачів ступеня вищої освіти, але і становить приклад застосування засобів електронної лінгвометодики для студентів бакалаврату й магістратури. Розробляючи склад ЕНМК з методики навчання української*

мови в початкових класах, ми згрупували компоненти НМК, передбачені «Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах», у 11 основних пунктів, що й стали основними навігаційними рубрикаціями ЕНМК на головній сторінці (рис. 1).

ЕЛЕКТРОННИЙ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС

Методика навчання української мови

Передмова

У найзагальнішому розумінні слово «методика» має два значення:

- 1) сукупність прийомів найбільш доцільного проведення будь-якої роботи;
- 2) учення про методи викладання певної навчальної дисципліни.

У зарубіжній (англійській, німецькій, чеській, польській та ін.) педагогічній літературі п «конкретна дидактика». За часів Г.Сковороди на позначення цього терміну використовувалося слово «метода», пізніше ХХ ст. – методика навчання. Цей термін у більшій мірі відповідає сучасним підходам у освіті, бо він включає в себе не лише викладання, але й взаємне учіння. Останнім часом почали широко використовувати термін «технологія», який більш повно відок двостороннього процесу. На рівні ж галузей наук, зокрема педагогічних, вживається термін «методика».

Методика навчання української мови – педагогічна наука, що досліджує закономірності і тобто зміст навчання, методи роботи вчителя, учнів, процеси засвоєння матеріалу, труднощі, ефекти та прийоми.

Науковці розрізняють загальну методіку навчання мови, або лінгводидактику, та часткову (ко. **Лінгводидактика** – загальна теорія навчання мови, фундаментальна частина методики, у засвоєння мови, розв'язуються питання засвоєння курсу на основі лінгвістичних досліджень, вивчаю та їх причини, визначаються принципи її методи, форми і засоби навчання мови

Часткова методика – конкретні методи та прийоми опрацювання основних розділів шкільної синтаксису тощо. Вона займається вужчими питаннями, пов'язаними з розглядом шляхів і способів програм з української мови, вивченням окремих розділів і тем шкільного курсу тощо.

Українська лінгводидактика має давню історію. Її корені сягають своєї давнини – шкільництва Могиллянської академії. Вона пов'язана зі славними іменами українських педагогів – Г.Скоро, Б.Грінченка та ін.

Важливу роль у становленні й розвитку методики навчання рідної мови відіграла українська ел свої концепції Г.Сковорода, К.Ушинський, Г.Ващенко та ін. Вона живить і сучасну науку. Велику ува український науковець М.Стельмахович. Українська етнопедогогіка стала підґрунтям і для конце України.

Визначаючи зміст навчання, методика навчання української мови забезпечує школи навч підручниками тощо.

Навігаційне меню:

- Передмова
- Навчальна програма
- Робоча програма
- Тези лекцій
- Практичні заняття
- Самостійна робота
- Контрольні питання та тести
- Наукові роботи
- Педагогічна практика
- Державний кваліфікаційний іспит
- Бібліотека

Рис. 1. Головна сторінка ЕНМК з методики навчання української мови в початкових класах

Розмір веб-сторінки в безкоштовних конструкторах сайтів не завжди дозволяє розмістити певний документ у повному обсязі, тому доцільно оформлювати сторінки ЕНМК за допомогою гіперпосилань (рис. 2).

ЕЛЕКТРОННИЙ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС

Методика навчання української мови

Навчальна програма

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Кафедра теорії і практики початкової освіти

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(назва навчальної дисципліни)
підготовки здобувачів ступеня вищої освіти бакалавр
(назва рівня вищої освіти)
спеціальності 6.010102 Початкова освіта
(шифр і назва спеціальності)
спеціалізацій: «Музика», «Хореографія», «Англійська мова», «Інформатика»

[Вступ](#)
[Мета і завдання вивчення дисципліни](#)
[Коло компетентностей і ключових результатів навчання](#)

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни за змістовими модулями:

- [1. Вступ. Методика навчання грамоти.](#)
- [2. Методика вивчення мовної теорії.](#)
- [3. Електронна пінгвометодика в початковій школі.](#)

Рис. 2. Сторінка «Навчальна програма» ЕНМК з методики навчання української мови

Так, сторінки «Навчальна програма» та «Робоча програма» містили зміст відповідних документів. На наступній сторінці «Тези лекцій» подано теми лекцій усього курсу, розподілені за змістовими модулями. Тема кожної лекції є гіперпосиланням на її тези переважно у форматі *.html*. Зауважимо, що, розробляючи тези лекцій, ми надавали перевагу не текстовій формі викладу, а виконували їх у вигляді положень, тверджень, таблиць, схем, аудіо-, відеофрагментів, графіків, інших зображень тощо, тобто намагалися вповні використовувати можливості, що їх надає електронна форма НМК.

Через це тези лекцій у форматах *.doc* та *.html* також наповнені гіперпосиланнями на інші документи. Аналогічно оформлено й сторінку «Практичні заняття». На ній подано теми практичних за змістовими модулями, ці ж назви є гіперпосиланнями на документ у форматах *.doc* чи *.html*, де наведено структурний план кожного заняття, вказано бали, які студент може отримати на ньому і за які види робіт, завдання для підготовки до наступного заняття тощо.

4. *Дистанційні курси з дисциплін «Методика навчання української мови в початковій школі»* (<http://ddpu.edu.ua:9090/moodle/course/view.php?id=154>) для підготовки здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра та «Методика навчання у ВНЗ методики мови початкової

школи» (<http://ddpu.edu.ua:9090/moodle/course/view.php?id=223>) й «Електронна лінгвометодика» (<http://ddpu.edu.ua:9090/moodle/course/view.php?id=221>) для підготовки здобувачів ступеня вищої освіти магістра спрямовано на запровадження елементів дистанційної освіти з усіма властивими цій формі технологіями та їх перевагами в освітній процес на факультетах підготовки вчителів початкової школи (рис. 3).

Методика навчання української мови в початковій школі

Викладач: **Інна Анатоліївна Хижняк**

Дистанційний курс «Методика навчання української мови в початковій школі» розроблено на основі навчальної програми нормативної дисципліни «Методика навчання української мови» циклу фахової підготовки освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напрямку 01013 – Початкова освіта.

Дистанційний курс спрямовано на опанування як усього курсу методики, так і його окремих тем, винесених на самостійне опрацювання, індивідуальну роботу та ін. Найбільше дистанційний курс стане у нагоді для поширення й поглиблення знань, відпрацювання основних лінгвометодичних умінь та професійних навичок студентів заочної форми навчання, що на аудиторних заняттях отримують лише базові основи курсу методики навчання української мови.

Рис. 3. Титульна сторінка дистанційного курсу з лінгвометодики на сайті дистанційного навчання ДВНЗ «ДДПУ»

Структура та технології дистанційного навчання в усіх курсах були аналогічними, так само як і послідовність їх розроблення й технічної реалізації. У дистанційних курсах відображено заплановану в силабусі структуру дисципліни, що її, на нашу думку, краще не «прив'язувати» до конкретної кількості годин робочої програми, адже вона може змінюватися рік від року, а відобразити загальну структуру дисципліни, регламентовану навчальною програмою. Так, у дистанційному курсі

«Методика навчання української мови в початковій школі» на основі навчальної програми з дисципліни та силабусу курсу виокремлено 3 змістових модулі і 20 тем, що їх формують (рис. 4).

У складі кожної теми в структурі дистанційних курсів е-лінгвометодичного контенту представлено як мінімум 5 елементів: гіпертекст теоретичного мінімуму, презентація до нього або відеолекція, практичні завдання, контрольні завдання (тести), завдання для самостійної роботи. Дистанційні курси містять також глосарії, що презентують тлумачення основних термінів навчальної дисципліни і зміст яких формувався перед укладанням теоретичного мінімуму курсу.

Змістовий модуль 1. ВСТУП. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГРАМОТИ.	Сторінка 1 Файл 1 Завдання 1 Тест 1 Файл 1	Методика навчання лексики та фразеології	Сторінка 1 Завдання 1 Тест 1
Наукові основи методики навчання грамоти	Сторінка 1 Файл 1 Завдання 1 Тест 1 Файл 1	Методика навчання будови слова й словотвору	Сторінка 1 Завдання 1 Тест 1
Основні періоди й етапи навчання грамоти. Добукварний період.	Сторінка 1 Файл 1 Завдання 1 Тест 1	Методика засвоєння граматики	Сторінка 1 Завдання 1 Тест 1
Основні періоди навчання грамоти. Букварний та післябукварний періоди	Сторінка 1 Файл 1 Завдання 2 Тест 1 Білосидиця 1	Методика вивчення елементів синтаксису	Сторінка 1 Завдання 1 Тест 1
Методика навчання письма	Сторінка 1 Файл 2 Тест 2 Завдання 1	Методика формування орфографічної пильності	Сторінка 1 Завдання 1 Тест 1
Змістовий модуль 2 МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ МОВНОЇ ТЕОРІЇ.	Сторінка 1 Файл 1 Завдання 1 Тест 1	Позаурочна робота з рідної мови	Сторінка 1 Завдання 1 Тест 1
Методи, прийоми і засоби навчання української мови	Сторінка 1 Завдання 1 Тест 1	Методика навчання української мови як другої	Сторінка 1 Завдання 1 Тест 1
Типи та технологія проведення уроків рідної мови	Сторінка 1 Файл 1 Завдання 1 Тест 1	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ЗМОВИ І ЕЛЕКТРОННІ ТЕХНОЛОГІЇ НА ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	Сторінка 1 Завдання 1 Тест 1
Методика навчання основ фонетики, орфоєпії і графіки	Сторінка 1 Завдання 1 Тест 1	Електронні підручники і посібники з української мови для початкової школи	Сторінка 1 Завдання 1 Тест 1
Методика навчання лексики та фразеології	Сторінка 1 Завдання 1 Тест 1	Електронні лінгвістичні тести для молодших школярів	Сторінка 1 Завдання 1 Тест 1
		Депозитарій електронних мовних ресурсів	Сторінка 1 Завдання 1 Тест 1

Рис. 4. Структура дистанційного курсу «Методика навчання української мови в початковій школі»

Практичні завдання в дистанційних лінгвометодичних курсах мають як репродуктивний характер: проаналізувати поданий аудіо чи відеофрагмент (уроку мови, дидактичного матеріалу тощо), текстовий чи графічний дидактичний матеріал, нормативну документацію, підручники й посібники з курсу, визначити етапи уроку (заняття), методи і прийоми, типи вправ тощо та надіслати викладачу текстовий аналіз, текстову відповідь; так і конструктивний (продовжити поданий фрагмент чи план-конспект уроку, виправити методичні помилки в поданому дидактичному чи практичному матеріалі тощо); та творчий, який переважає в дистанційних курсах й здебільшого реалізується через розроблення вправ, фрагментів уроків мови в початковій школі (лінгвометодики у виші), цілих уроків, їх наочного супроводу.

Виконання завдань останнього типу перевірялося в дистанційному курсі двома шляхами: надсиланням викладачу текстових і графічних

розробок (на початку курсу) та моделюванням здобувачем навчально-виховного процесу за власними розробленнями, записом цього процесу на відео і надсиланням викладачу відеозапису. Другий шлях ми зауважили дидактично вигіднішим для педагога, адже він отримує змогу оцінити не лише правильність виконання конкретного завдання, але й рівень розвитку професійної й зокрема лінгвометодичної компетентності здобувача ступеня вищої освіти. У дистанційних курсах додатково застосовувалися технології дистанційного навчання, зокрема веб-форуми, чати, веб-квести, вебінари, Віківікі, веб-тренінги, веб-конференції та ін.

Упровадження авторського е-лінгвометодичного контенту в практику фахової підготовки вчителів початкової школи засвідчило значне підвищення рівня їхніх знань з електронної лінгвометодики вже на рівні бакалавріату й особливо – в магістратурі; методичних умінь щодо застосування засобів електронної лінгвометодики на уроках української мови в початковій школі та заняттях із лінгвометодики у виші; проєктивних умінь, що стосуються самостійного розроблення та виготовлення таких засобів.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, необхідність змін у фаховій підготовці майбутніх учителів початкової школи, спричинених тенденціями інформатизації навчання на всіх освітніх ступенях, обумовлює необхідність упровадження в практику їхньої професійної освіти додаткових контентних засобів навчання.

Прикладом системи таких засобів для формування готовності майбутніх фахівців початкової освіти до застосування засобів електронної лінгвометодики в професійній діяльності є авторський е-лінгвометодичний контент, що включає такі складники: навчально-методичний посібник «Засоби електронної лінгвометодики для початкової школи», призначений для студентів бакалаврату; підручник «Електронна лінгвометодика у ВНЗ» для здобувачів ступеня вищої освіти магістра; електронний навчально-методичний комплекс із дисципліни «Методика навчання української мови»; дистанційні курси з дисциплін «Методика навчання української мови в початковій школі» для підготовки здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра та «Методика навчання у ВНЗ методики мови початкової школи» й «Електронна лінгвометодика» для підготовки здобувачів ступеня вищої освіти магістра.

Вважаємо, що лише системне запровадження пропонованого е-лінгвометодичного контенту в практику фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи надає змогу сформувати в них готовність до застосування засобів е-лінгвометодики в професійній діяльності, що є нагальною потребою сучасної початкової школи. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в дослідженні структури цього особистісного феномену майбутнього фахівця початкової освіти та компонентів і критеріїв вимірювання його сформованості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бовтенко М. А. Компьютерная лингводидактика : [учебн. пособ.] / М. А. Бовтенко. – М. : Флинта-Наука, 2005. – 215 с.
2. Гарцов А. Д. Электронная лингводидактика в системе инновационного языкового образования : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Гарцов Александр Дмитриевич. – М., 2009. – 534 с.
3. Костікова І. І. Теоретико-методичні засади комп'ютерної лінгводидактики / І. І. Костікова. – Вінниця : «Поділля 2000», 2007. – 240 с.
4. Пиотровская К. Р. Современная компьютерная лингводидактика / К. Р. Пиотровская // Научно-техническая информация. – Сер. 2. Информационные процессы и системы. – М., 1991. – № 4. – 33 с.
5. Хижняк І. А. Електронна лінгвометодика у ВНЗ : [підручн. для здоб. ступ. вищ. осв. маг.] / І. А. Хижняк. – Слов'янськ : ТОВ «Видавництво «Друкарський двір», 2016. – 260 с.
6. Хижняк І. А. Засоби електронної лінгвометодики для початкової школи : [навч.-метод. посіб.] / І. А. Хижняк. – Слов'янськ : ТОВ «Видавництво «Друкарський двір», 2016. – 152 с.
7. Beatty K. Teaching and Researching Computer Assisted Language Learning / K. Beatty. – New York : Longman, 2010. – 248 p.
8. Hubbard P. Computer Assisted Language Learning : Vol 1 (Critical Concepts in Linguistics) / P. Hubbard. – London : Routledge, 2009. – 20 с.
9. Levy M. Review : M. Warschauer, Learning in the Cloud / M. Levy // Language Learning & Technology. – 2013. – Vol. 17 (1). – P. 64–68.

REFERENCES

1. Bovtenko, M. A. (2005). *Kompiuternaia lnhvodidaktika [Computer linguodidactics]*. M.: Flynta-Nauka. [in Russian].
2. Hartsov, A. D. (2009). *Elektronnaia lnhvodidaktika v sisteme innovatsionnoho yazykovoho obrazovaniia [Electronic linguodidactics in innovative language education system]*. M. [in Russian].
3. Kostikova, I. I. (2007). *Teoretyko-metodychni zasady kompiuternoii lnhvodidaktyky [Theoretical and methodological foundations of computer linguodidactics]*. Vinnytsia: "Podillia 2000". [in Ukrainian].
4. Piotrovskaiia, K. R. (1991). *Sovremennaiia kompiuternaia lnhvodidaktika [Modern computer linguodidactics]*. M. [in Russian].
5. Khyzhniak, I. A. (2016). *Elektronna lnhvometodyka u VNZ [Electronic linguomethodic in universities]*. Sloviansk: TOV "Vydavnytstvo "Drukarskyi dvir". [in Ukrainian].
6. Khyzhniak, I. A. (2016). *Zasoby elektronnoi lnhvometodyky dlia pochatkovoii shkoly [Tools of the electronic linguomethodic for primary school]*. Sloviansk: TOV "Vydavnytstvo "Drukarskyi dvir". [in Ukrainian].
7. Beatty, K. (2010). *Teaching and Researching Computer Assisted Language Learning*. New York: Longman. [in English].
8. Hubbard, P. (Ed.) (2009). *Computer Assisted Language Learning: Vol 1 (Critical Concepts in Linguistics)*. London: Routledge [in English].
9. Levy, M. (2013). Review: M. Warschauer, Learning in the Cloud. *Language Learning & Technology*, 17 (1), 64–68. [in English].

РЕЗЮМЕ

Хижняк Інна. Э-лингвометодический контент в системе подготовки учителей начальной школы к применению средств электронной лингвометодики в профессиональной деятельности.

В статье обосновывается важная роль системной подготовки будущих учителей начальной школы к применению средств электронной лингвометодики в профессиональной деятельности. В этой связи автор считает необходимым внедрение в их профессиональную подготовку собственного учебного контента по электронной лингвометодике, включающего учебно-методическое пособие, учебник, электронный учебно-методический комплекс и три дистанционных курса по лингвометодическим дисциплинам для студентов бакалаврата и магистратуры специальности «Начальное образование».

Ключевые слова: профессиональная подготовка, учитель начальной школы, информатизация образования, электронная лингвометодика, средства электронной лингвометодики, учебный контент, электронный учебно-методический комплекс, дистанционный курс.

SUMMARY

Khyzhnyak Inna. E-linguomethodological content in the primary school teachers training system to use the electronic linguomethodology tools in their professional activity.

The important role of primary school teachers' systemic training to use the electronic linguomethodological tools in their professional activities is substantiated in the article. In this regard, the author considers it necessary to implement their own learning content of the electronic linguomethodological training. Firstly, author's e-linguomethodological content includes educational and methodological manuals "Tools of the electronic linguomethodology for primary school" for bachelor's level students. Its second component is the textbook "Electronic linguomethodology in universities" for master's level students. Next – electronic educational-methodological complex of discipline "Methodology of teaching Ukrainian language" and three distance learning courses: "Methodology of teaching Ukrainian in primary school" for bachelor's level students and "Methodology of teaching language in elementary school" and "Electronic linguomethodology in universities" for master's level students.

In the article the methodology of implementation of each component of author's e-linguomethodological content in the future primary school teacher training in the university is revealed. The author argues that only systematic its application can ensure forming of a future primary school teachers' readiness to use the electronic linguomethodological tools in their professional activity and this quality is urgently needed for a modern primary school teacher.

In this article the author used complex of theoretical and empirical scientific research methods. Theoretical methods include: systematic analysis of philosophical, psychological, pedagogical and linguomethodological scientific literature about the future primary school teacher training; study, instructional and regulatory documentation for the pedagogues of the linguomethodological disciplines in the pedagogical universities; retrospective and evolutionary analysis of electronic linguomethodology, etc. Empirical methods are: monitoring of the educational process at the primary school and primary school teacher training faculties with the implementation of the components of the author's e-linguomethodological content; interviews with students, primary school teachers and others.

Key words: professional training, primary school teacher, informatization of education, electronic linguomethodology, electronic linguomethodological tools, educational content, electronic educational-methodological complex, distance course.

Ши Шучао

Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка

ORCID ID 0000-0002-7719-3707

DOI 10.24139/2312-5993/2017.05/331-342

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ПРОФЕСІЙНО-ВИКОНАВСЬКОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ВОКАЛІСТІВ

З'ясовано та схарактеризовано основні структурні компоненти професійно-виконавської самореалізації студентів-вокалістів. Проаналізовано різні підходи до визначення складових досліджуваного феномену. Зроблено висновок, що структуру професійно-виконавської самореалізації студентів-вокалістів доцільно відобразити у взаємодії мотиваційно-ціннісного (відбиває наявність мотиваційно-цільової готовності, яка передбачає стійку спрямованість інтересів і потреб та розуміння професійних цінностей, спрямованих на самореалізацію в процесі професійної діяльності), змістово-операційного (наявність професійних знань і вмінь та набутого професійного досвіду), виконавсько-творчого (передбачає здатність до активної самореалізації поряд із самореалізацією в межах репродуктивної діяльності та складається зі здатності до творчості та професійної інтуїції), регулятивного (здатність до саморегуляції та професійної рефлексії) компонентів.

Ключові слова: самореалізація, професійна самореалізація, професійно-виконавська самореалізація, структура, компонент, студент-вокаліст.

Постановка проблеми. Стрімкі зміни політичної, економічної, духовної сфер життя людства призводять до змін у професійних цінностях, що відображається на професійній самоідентифікації майбутніх фахівців. До того ж, соціальні умови, обставини й ситуації виступають об'єктивними факторами та є просторово-часовим контекстом самореалізації студентів як майбутніх професіоналів. У зв'язку з цим підвищуються вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема студентів-вокалістів. Відтак, виникає необхідність в узгодженні завдань фахової підготовки, її форм і методів з метою формування різнобічної та творчої особистості. Таким чином, існує потреба в подальшій модернізації змісту навчання майбутніх викладачів музичного мистецтва, а також створенні передумов для вдосконалення механізмів їх саморозвитку й самореалізації.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема самореалізації знайшла відображення в науковій літературі. На філософському рівні самореалізація розглядається як предмет філософського дослідження (Л. Циренова), соціальний процес (В. Муляр), феномен культури (М. Недашковська), фактор управління (А. Шинкін), досліджується в аспекті розвитку знань (Н. Чевтаєва). На соціологічному рівні виявленню особливостей самореалізації людини в конкретних соціокультурних умовах присвячені дисертаційні дослідження І. Махоліної та Г. Чернявської. На психологічному рівні дослідження самореалізації особистості в контексті